

Tomislav Košta

VJENČANJE S VJETROM

Legenda o Mistu i Dvoru

Škorpion

O JEZIKU STANOVNIKA OTOKA:

U ovom romanu Otočani govore čakavskim narječjem. Čakavski se govori u Istri, Hrvatskom primorju, na otocima do Lastova, te djelomično na dalmatinskoj obali (Split, Zadar), otocima zadarskog arhipelaga: Ugljanu, Pašmanu, Murteru, te na Šolti, Braču, Hvaru, Korčuli i Visu te na zapadnom dijelu poluotoka Pelješca, u Lici, Gorskom kotaru i Žumberku.

Za govor mjesta Preko (otok Ugljan), čijim se narječjem autor knjige jednim dijelom inspirira, karakteristike su sljedeće:

- umjesto upitne zamjenice *tko* govori se *ki*
- na kraju riječi umjesto *m* upotrebljava se *n* (*sedam – sedan*)
- *č* se izgovara kao *ć*
- glas *jat* reflektirao se kao *i* (*vrime*)
- u nekim se riječima gube glasovi (*došao – došo*)
- umjesto *gdje* koristi se *di*
- nema jotacije (*dođi – dojdi*)
- obično se gubi *h* (*hoću – oću*)
- umjesto samoglasnika *a* unutar neke riječi, često se koristi *o* (*dan – don, gladan – glodan*)

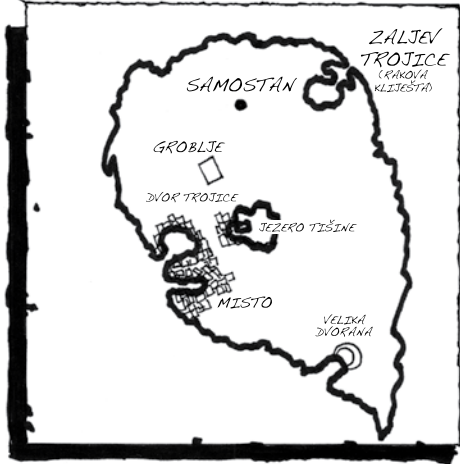
Čakavštinom mjesta Preko u svakodnevnom govoru koriste se ljudi stariji od 50 godina. Mlađe generacije više se koriste mješavinom štokavskog i čakavskog govora.

“Kako su sve pomorske karte na kojima je ucrtan otok Svetog Jurja nedosljedne, zbunjujuće i najblaže rečeno čudne (što je shvatio i sam kapetan Natalis, a on ima kud i kamo više soli na koži od mene), odlučio sam čitateljima dati na uvid tek jednu od njih, onu koja se pojavljuje najčešće. Iona-ko vjerujem da će u mašti svakog tko se upusti u čitanje ove priče, to kopno usred oceana izgledati posebno i drugačije. Uostalom, mnogi tvrde da Sveti Juraj postoji samo u pričama pijanih mornara. I da između Carstva Dva Grada i dalekih obala Lanidije nema ničeg osim morske i nebeske modrine. No, ja sam vidio drugačije.”

STAVERNI OCEAN

SVETI JURAJ (KAMENA SUZA)

Blaž se sagne i rukom dotakne mokru hrid. *Ovo je stina s koije san prvi put skoči na glovu*, pomisli, skrenuvši pogled k uvali. Lagani osmijeh zategne mu bore pokraj očiju, dok je u polumraku Zaljeva Trojice tražio odgovor.

Možda je unda bila malo viša, a ti malo manji...

“Možda.” Promrmlja tiho sebi u bradu, a zatim ustane uz pomoć štapa i lijevom rukom razmakne kosu s lica. Pod naletom bure zanjiše se na trenutak i podigne glavu visoko, u sutonu tražeći obrise na horizontu; negdje između modrine i morske pjene propinjala su se i nestajala siva jedra galije Svetaca. I dok je sjena večeri gutala zadnje zrake sunca na otoku, on se još jednom okrene prema zaljevu, pa visoko podigne štap: *Ajde sada!* No uvala ostane slijepa i nijema.

Aj, za po ure su vode. Čekao je, opet ostavši bez odgovora.

“Blosule?”, izusti jedva čujno uz glasan fijuk bure. Potom visok oblak dima i vatre propara sumrak posred uvale.

Blaž konačno navuče kapuljaču na glavu pa se zaogrne tamnocrvenim plaštem prepunim rupa od moljaca. Protrlja oči vlažne od vjetra i obliže sol na ispucanim usnama. Zakoračivši oprezno na prvu stijenu do sebe, krene polako – pazeći da ga ne zanese, a noga ne propadne u jarak što vreba poput zamke na putu do žala. Sav zgrčen od hladnoće, stigavši u zavjetrinu pokupi usput nekoliko grančica, pa sporim, ali sigurnim korakom nastavi pognute glave prema jedinom izvoru topline.

Blasul je stajao kraj vatre grijući promrzle ruke. Zaogrnut u bijelo medvjede krzno, pod kojim se tek nazirala samostanska mantija, netremice je buljio u plamen, ne obazirući se na sve glasnjiji ritam koraka sa strane. *Za po ure, govoriš?*

E.

Dobro zalivo, a?

Je, i još će. Stigavši do ognja, Blaž baci grančice na vrh plamene piramide, rukavom obriše nos i zagleda se u žarkocrvene iskre koje su pucketajući lebdjele pred njim, noseći miris pepela. Uf, vode je lipo, zoljač¹.

Zoč je poslo nos? Blasul pogleda u nebo zaslijepljen, čekajući da mu se oči priviknu na tamu. Misliš da ne viruje drugima? Ono, da je Crni vode...

Ča jo znon...ni Crni jedini. Svi smo, ma neznon...mi ili neki drugi...svejedno. Ponovno rukavom obriše nos i pogleda brata. Di je Luka? Ti reko ka se vraćo?

Ni. Blaž kimne u znak odobravanja.

Prve zvijezde zacakle se nad uvalom, a crvena kugla mjeseca izroni iz pučine. Huk bure s vrha zaljeva činio se prilično daleko, dok je spokoj uspanovanog žala remetilo jedino neprestano tapkanje u mjestu dvojice blizanaca. Tu i tamo Blasul bi dahnuo u ruke, dok ih je Blaž neprestano držao ispred sebe – a iznad vatre, kao da blagoslivlja i zahvaljuje Bogu na ovo malo topline. Možda je prošlo i više od pola sata kad se na vrhu zaljeva pojave svjetla. *Evo ih*, pomisle obojica u isti mah, pa se nesvjesno odmaknu nekoliko koraka od plamena i utonu u mrak između stijena, odakle su nevidljivi promatrali sidrenje i iskrcaj.

Jedan snažan manevar u lijevo nagne jedrenjak duboko na desni bok i ispravi pramac broda prema uvali. Šum valova uzduž galije i škripa konopa učas nadglasa šapat plamena na žalu. Blizanci sjednu na kamen jedan pokraj drugog, a Blaž iz kožne torbice za pojasom izvuče dva smotuljka i ponudi ih bratu. Blasul se ustane pa pokupi napola nagorjelu granu s vrhom žerave i zapali oba, uvlačeći dim duboko.

Glasne zapovijedi s broda dopirale su sve do obale; jedra su se spuštala uigrano, a dva teška sidra zapljusnu more u uvali. Mornari nakon obavljenih priprema spuste čamac i stepenice niz bok galije. Za to vrijeme mjesec se već uspeo dovoljno visoko da priguši sjaj prvih zvijezda. Njegovi obrisi na površini mora stvorili su srebrnobijeli put – po kojem je, k svome cilju na kopnu – krenula veslajući manja grupa putnika.

Nakon što su se približili plićaku, četvorica podignu i spreme vesla pa iskoče i izvuku čamac polovicom dužine na žalo, dok je stražnji dio ostao u plićaku. Jedan od njih ispruži ruku i pomogne putnicima koji su još uvijek sjedili na krmi da preko pramca zakorače na sigurno tlo. Rastom najmanji među njima iskrcao se posljednji. Skinuvši kapu, prođe rukom kroz prorijeđenu kosu i prvi krene prema tridesetak stopa udaljenoj hrpi žerave.

¹ zoljač – zavjetrina

Za njim krenu žena i muškarac s djetetom u naručju, te naoružana pratnja. Blasul i Blaž ustanu, bace smotuljak i stanu jedan do drugog odmah kraj ugasle vatre.

“Dobra večer. Blagoslov Svetaca bio nad vama. Moje je ime Natalis. Kapetan sam broda Svi Sveti. Vjerujem da nas Barba očekuje...”, nakratko zastane, shvativši pod svjetlom Mjeseca da ispred sebe ima dva identična lika, te odmah nastavi uz blagi naklon; “da, pa eto... ako biste bili ljubazni, mogli bi krenuti.”

“Koplja i mačeve ostavite u bateli². Ti i stroža se vraćote nazod”, prozbori Blaž ne pogledavši kapetana u oči, već samo kimne u pravcu četvorice naoružanih vojnika. Stražari se promeškolje i oklop na njima jedva čujno zaškripi. Blasul je pak odmjeravao ženu i muškarca. *Upravitelj, vidi san ga na jednoj od njihovih fešti*. Curica od kojih četiri – pet godina, omotana dekom, drhtala je u njegovu naručju. Lice koje se jedva naziralo kroz slijepljenu tamnu kosu bilo je blijedo poput neba iznad Mista nakon izlaska Drugog.

“Ali gospodo, ja protestiram! To prkosi svim načelima...” Natalis ne dovrši rečenicu već se u nevjerici okrene Upravitelju.

Jel' ti jo ličin na gospodina? Blasul laktom neprimjetno takne brata.

Kad bi se obrijo i obuko čakoli normalnoga, možda bi i prevari nekog. Uostalom, mene je oslovi, a ne tebe. A svi znaju da san jo lipši, odvratila Blaž pa zakašlje i obriše nos dok se Blasul s podsmjehom okrene prema svjetlima na brodu posred uvala, pokušavajući ih prebrojati.

“Njih troje idu s nama. Ti i ovi *limeni* s pjerjen na glovi – ne.” Blaž napokon odgovori kapetanu, okrene se i pljune na žeravu, pa se uputi prema kamenim stepenicama koje su se uzdizale nekih stotinjak lakata kroz nadvite borove, sve do prve ravni, odakle je kretao put prema samostanu Svetog Jurja. Blasul ode za bratom kao da ga nije briga hoće li ih itko slijediti. Grupa došljaka ostane zatečena. Kapetan raširi ruke od nemoći i izmjeni pogleda s Upraviteljem.

“U redu je,” miran ženski glas prekine nelagodu primivši kapetana za ruku, “u redu je, javite svima na brodu da se ne brinu, Barba je čovjek koji drži riječ.” *Barem je otac tako govorio*. Zatim se stisne uz muža i podigne deku preko glave svoje kćeri te joj obriše znoj sa čela. “Sada moramo misliti na nju. Vex? Idemo?”

² batela – manji čamac

“Da, vjerujem da... idemo, idemo.” Upravitelj oprezno prebaci dijete s jednog ramena na drugo i nastavi: “A momcima nakon večere dajte vina iz moje osobne zalihe”, odmahne prema straži koja mu zahvalno odzdravi, te potom stavi ruku na kapetanovo rame. “Bit ćemo u redu, prijatelju.” Uzme zatim suprugu pod ruku pa se zajedno upute za svojim domaćinima. Kapetan, još uvijek nepomiren s idejom da poglavar odlazi u nepoznato bez ikakve zaštite, nevoljko se okrene i nastavi s pratnjom do čamca. Osvrne se još jednom prije ukrcaja, u nadi da će se Njegova Ekselencija oglasiti s pozivom da ih pričekaju, ali poziva nije bilo. I dok su vesla jednoličnim, laganim ritmom rezala površinu mora, Natalis je sjedeći na krmi promatrao kako žive sjene na obali polako nestaju u tami guste borove šume.

Došavši do prvog stabla čije su grane prekrile blijedo mjesечеvo nebo, Jelena čvrsto prihvati muža pod ruku, a drugom blago zadigne svilenomodru haljinu, najskuplju koju je novac iz carske metropole mogao priuštiti. Ugazivši na prvu stepenicu, u misli joj po tko zna koji put otkad je ostavila porfirne odaje Dva Grada, dođu priče pokojnog oca. Kao curica slušala ih je prije spavanja s neskrivenim divljenjem i pažnjom. Međutim, što su godine odmicale, legende o Svetom Jurju koje su prepričavali mornari i vojnici dobivale su sve čudnije obrise. Skrivena u luci usred istovara robe, iza kakve bačve prepune usoljene ribe ili možda među amforama žita – napeto ih je upijala dok joj netko sa strane ne bi izvio uho i potjerao uplakanu balavicu kući. Na njene uporne dosadne upite otac bi samo odmahnuo rukom i vješto promijenio temu. Ona međutim nije mogla, a da ne primjeti poglede koje bi u tom trenutku razmijenio s majkom. A onda je sve zamrlo. O Otoku godinama nisi mogao čuti niti jednu jedinu laž, čak ni od najglasnijih hvalisavaca, pa makar pritom obišao sve prljave i hladne rubove Dva Grada. Osim možda – u susretima nakon ponoći, koji se ustvari nisu ni dogodili, u kakvom bogatom i pomno odabranom društvu željnom senzacija. I premda Sveti Juraj nikad nije bio njen dom – oni koji znaju, a takvih je bilo malo, u tamnosmeđim očima prepoznali bi pogled žene potpuno stran gradu u kome je odrasla, puno bliskiji Dvoru kojeg zapravo nikada nije vidjela.

Jedna od tih priča, ona iz vremena kad je sve uistinu izgledalo tako privlačno, govorila je o *Storin skalinama*. Naime, stepenice na čije se prve slomljene pragove nailazilo već pri kraju Uvale Trojice, stajale su tu davno prije gradnje samostana. Među strmim i okomitim stijenama, skrivene ispod suhих borovih iglica, šutjele su o svome postanku, svjedočeći samo o vremenu i nestalnim sjenama. Kako je od naseljavanja prošlo nešto više od dvije tisuće godina, prvi Godišnjaci iz samostanske knjižnice koji sežu u te najranije dane – spominju se opata i majstora čije su ruke podizale najprije Dvor Trojice, a potom i crkveni kompleks s bedemima. Ono pak što svi

napominju upravo na identičan način, valjda prepisujući od nekog neimenovanog izvora, da su...*skaline ovod po kima je odi Buog...* djelo nečijih drugih ruku, srasle i urasle u prapočetke ovog Samca na pučini, kojeg su došljaci s Juga naselili mnogo stoljeća kasnije, krstivši ga imenom Svetog Jurja.

Penjući se uzbrdo, prisjeti se da ih je kao dijete zamišljala mnogo većima. Bile su čiste, široke, neizlizane, opkoljene najzelenijim borovima, ploče u tri, četiri boje iz pomno odabranih kamenoloma. Trčala je po njima gore-dolje, dok je majka ne bi prekoralila. Kasnije je na njima sjedila njena prva ljubav i više nije bilo mjesta ni za koga drugog u toj priči... Danas, večeras, zbilja je zaledila sve njene snove. Nadvite grane promatrale su kao ruke prokletih stepenicu po stepenicu njen izbjeglički hod, ujedno i hod nade prema jedinom spasu za bolesnu kćer.

“Da mi nije radi malene...dva dana, dva dana da dođe k sebi i onda idemo. Jer ovo, ovo je...” Vexus je bio vidno uznemiren.

“Ovo je jedino što smo mogli učiniti. Jedino pametno...” na trenutak, udar bure saplete se u milijune borovih iglica i one odgovore tihom šumecom pjesmom, “...dobro, ne znam koliko je pametno, ali druge nam nema, i ti to znaš.”

Nakratko se zaustave kako bi Jelena primila kćer iz muževa naručja. “Znaš da Ivana ne bi izdržala još jedan dan. Ne po ovakvom moru. Uostalom, već smo prošli ovaj razgovor, prema tome...” Zatim šapne svojoj kćerki na uho; “Evo zlato, još malo i stigli smo”, pa je poljubi u čelo i okrene se mužu stepenicu ispod; “Idi molim te ispred nas, u slučaju da ne nagazimo na krivu, ili u prazno”.

“Sigurno možeš? Meni nije problem...”

“Zlato mamino, naravno.” Zapuhamo odvrati, ne davši se smesti, “Valjda nema još puno...”

“A, što ja znam. One dvojice nema na vidiku – pazi tu, polako...sreća da je pun mjesec, ma daj mi je, Jelena!” Vexus prijekorno pogleda ženu i pruži ruke; “Lakše je meni, hajde...” Odjednom se uhvati za bolno rame, i okrene se od njih.

“Da, vidim... samo hodaj, mi ćemo za tobom”.

Kad su konačno stigli do kraja strmine, pred njima se ukazao nešto širi seoski put ograđen visokim masivnim suhozidima. Račvajući se u nedogled, stvarali su kamenu mrežu nepravilnih kvadratnih parcela. U njima se, na vedrom noćnom nebu pod oslabljenim udarima bure ljeskalo srebrnozeleno maslinovo lišće, miješajući se s ostatkom zimzelene vegetacije.

Tek bi tu i tamo široke i gole smokvine grane jedva provirile iznad suhozida, dok su duboko dolje pod krošnjama prošupljena i pogrbljena debbla ostala skrivena oku putnika.

Jelena nekoliko puta duboko uzdahne tražeći zraka, dok se Vexus okre-
tao oko sebe ne bi li ugledao blizance.

“Gdje sad?! Na koju stra...eno!, Eno ih, desno, idemo desno”, pa uzevši dijete ponovno u svoje naručje, odlučno krene za njima. “Još petnaestak minuta i stigli smo, vidiš tamo?!” Iza prvog zavoja od kojeg je krenula lagana uzbrdica, Upravitelj pokaže prstom prema obrisima sivih kamenih zidina, smještenih na najvišem vrhu otoka. “A-ha, ti idi, sad ću ja”, Jelena kratko odvrati pa se na tren zaustavi da s haljine i vunenog ogrtača skine suhe grančice koje je pokupila putem. *Bože daj da ozdravi.* Sagne se i obriše suze, pa tiho da je ne čuje muž koji je već dobrano odmakao – izmoli, prvi put nakon mnogo godina, riječi naučene u djetinjstvu. Oстане tako sagnuta na trenu-
tak, zagledana u tamnosive gromače na kojima su linije i šare neodoljivo podsjećale na grubo urezana slova. Pismo koje je učila nekada davno, dok su pisari i lapicidi ³ Svetog Jurja s ponosom i bez straha šetali kroz najbogatije vile Dva Grada. Poveže nekako jednu liniju s drugom, zatim drugu s trećom i ugleda prvu riječ. *Ovo nije...to je sve od puta. Preumorna sam.* Zatim odmakne dugu smeđu kosu s lica, a iz ustiju joj se otme kratki uzdah. Dok su joj se usne nečujno pomicale, a pogled pratio naslagane stijene suhozida, naglo se ispravi napravivši korak, dva, da bi konačno povezala misao; *Moji puti od kamena ča gori, od zemljije ča boli, sa tvojun kosun na buri ča riči ledi...,* podigne se prestravljena i požuri naprijed, ali ne skine pogled od stijena koje su je pratile uz put; *Jer kamen oduvik pričo, ali jo san riči ča ih jesen šapće u tvojim očima zapiso, i sa vitrun san ih pomišo, da ih niko ne more čapa...,* spotakne se i padne licem udarivši u hladno tlo smrznute zemlje, *...i da vidiš ono ča nikad nestati neće...,* odmah se ustane i potrči što je brže mogla, a na čelu joj zapul-
sira krvava rana pomiješana sa zemljom i soli, *...jer vode je tvoje srce i dom, u buri ča riči ledi, u bonaci ča spokojun spi.* Krik se prolomi uzduž puta, dok je nekoliko ptica uzletjelo s okolnih grana u potrazi za mirnijim mjestom.

Vexus se s kćeri u naručju isti čas okrene, kad Jelena dotrči i sudari se s njime.

“Što je?! Dovraga, krvariš! Jelena?!” Rukom joj dotakne ranu na čelu.

“Malo peče, ništa strašno, haljina je preduga za hodanje po ovakvim putevima. Spotakla sam se i pala. Eto, nije ništa, vjeruj mi.” Zatim ga poljubi u obraz i pogleda prema naprijed.

³ lapicid – radnik (kamenar), koji može biti i odličan klesar i vrstan kipar

“Uh, eno vidim ono dvoje čudaka, sjede i čekaju nas ispred ulaza. Vex! hajde!”. I odmah požuri naprijed kao da se ništa nije dogodilo. Za njom ode i Vexus, nakon što je jedno vrijeme ostao zbunjeno promatrati korake svoje supruge. “Istina je što su govorili guverneri. Ovaj otok stvarno udari u glavu, nekima i doslovno...”

* * *

Zagledan kroz prozor, Barba je sjedio za stolom u dvorani, na trećem i najvišem katu samostana. Tu su nekad za blagdana vijećali poglavari Mista, kako bi s redovnicima ugovorili poslove oko održavanja i zajedničkog prijevoza robe u luke Dva Grada. Kako ova dvorana pamti i mnoge druge, puno važnije sastanke o kojima je tek dobivao prve spoznaje, Barbi se stoga činilo primjerenim da Njegovu Ekselenciju ugosti upravo u njoj. Drugi razlog bio je taj, što je čitava prostorija osim sjevernog zida s prozorima do vrha drvenog starog stropa bila ispunjena knjigama. Kamo god bi pogledao, drvom i kožom ukoričeni rukopisi, prekriveni velom prašine pomiješane s tisućama svilenih paukovih niti, stajali su jedan kraj drugog zasigurno u nekakvom redu, kojeg je Barba za dugih noći tek počeo otkrivati. Rijetki rukopisi, životopisi svetih i onih manje svetih, potvrde o pravima i obvezama, ugovori uz svjedoke i oni sklopljeni u tajnosti, rotulusi s beskrajno dugim kronikama i legendama...sve to činilo se kao dobar način za utući vrijeme otkako se s preživjelom posadom prije tri mjeseca – a nakon pet godina izbijanja, vratio kući. Pred njim za stolom svijetlila je uljanica. Vjetar koji bi se nekako uvukao kroz trule grede s krova, bio je dovoljan tek da razbudi plamen od kojeg bi široka, iskrivljena Barbina sjena usporeno zaplesala na suprotnom zidu. Njegova desna ruka s perom, zaklanjala je čistu stranicu brodskeg dnevnika. Na vrhu lista stajao je datum i sitna mrlja od tinte; 21. studenog, 4670. Nakon potopa. Nešto niže u lijevom kutu pisalo je nedovršeno: *Dan je.*

Žuti papir na kojeg se upravo spremao potrošiti tintu bio je obasjan svjetlom Mjeseca koje je kroz dva velika prozora rezalo mrak u prostoriji. On konačno svrati pogled na započetu rečenicu, pa nastavi:

Ovo je posljednja stranica mog dnevnika. Više ga neću voditi. Ono što se ima dogoditi, već je ionako stotinu puta opisano, još više puta opjevano. Dan je protekao uobičajeno. U dvorištu gdje je nekad stajala crkva, i danas sam tražio dokaze o njenim ostacima. Oni od Grada koji su je porušili napravili su dobar posao. Ni traga svetištu, apsidama, zvoniku ni bočnim lađama. Jutros je nestalo ribe iz smrznutog slanog bunara. Bura ne da na more već deset dana, stoga je Ivan krenuo do Jezera Tišine dignuti vrše. Luka je otišao za njim. Još ga uvijek nema, pa nas za večeru čeka sušeno prokuhano meso, zadnji komad iz smočnice. Kapo se iz Mista vratio

oko tri popodne s Crnim i Markom. Našao ih je gdje sjede s bocom bunike⁴ na jednom od varoških krovova. Naganjali su mačku. Kako su se brzo umorili i sjeli, sačuvali su živu glavu. Kažu da u bunarima ima još dovoljno vode, sva zaleđena. Onima u haljama danas ni traga. Nisu vidjeli ni čuli ništa. Jedino je Crni zaplakao u svom portunu. Prema onome što do sada znadem, moje su sumnje da je pokušao sebi oduzeti život, a Marko ga je spriječio i opravdao pred Kapom. Već mi neko vrijeme, još od posljednjih događaja vezanih uz njegovu familiju, djeluje odsutan i rastresen.

Prije pola sata pročitao sam zadnje poglavlje "Istine u Mistu". Luka je bio u pravu. Ostalima bi bilo lakše objasniti kad bi znali čitati, ovako ću morati biti strpljiv, ljudima se previše nemira uvuklo pod kožu. Vrijeme pred nama ne obećava mnogo.

Blizanci bi svaki čas trebali stići. Vladavina carstva Dva Grada po svemu sudeći je završena. Nadam se da će Upravitelj ponuditi dio odgovora. No, ne očekujem mnogo. Oni su svoju bitku izgubili, mi upravo započinjemo svoju.

Blagoslov Svetog Spiridona i Svetoga Nikole zazivam na potomke loze Mista i Dvora Trojice. Sveti Juraj neka nam da snage da budemo dostojni vremena što dolazi, i imena kojeg nosimo.

Protrljavši čelo, zijevne duboko pa nagne glavu preko naslona stolice. Sklopivši oči lagano se zaljulja, a stolica zaškripi i u tren ga ponese daleko u prošlost, k bezbrojnim večerima koje je proveo uz pjesmu i žmul vina, u bonacama nekih drugih mora. Bio je mlad. Imao je šesnaest...vrijeme kad je svaki vjetar nudio nešto novo, dvadesettri...vrijeme kad je znao sve krčmare od sjevernih obala Dva Grada do zadnjih naseobina pred ulazom u Zemlje Modroga Leda, trideset.... vrijeme kad bi jedva dočekaao pomirisati Marijinu kožu i osmijeh djeteta koji liječi i najtežu neveru. Vrijeme što ga je živio netko drugi, čvršći, jači, ne ovaj ćelavi osamdesetogodišnjak pun sumnje i straha zbog svake odluke koju je ikad donio. Odgovornost, koja je nekada bila hrabro prihvaćen izazov, danas mu je ostavila samo nesanicu i ranojutarnju mrzovolju. Je se svi osićaju ovako, ili san jo pokopo sebe kad si mi ih uze? Daj da bez sroma moren prid tebe. Znon da si na ovin školju odovna istra⁵ granicu vrimena ča ga pišu ljudi, i znon da nemo mista strohu...samo, jo san čovik, danas stariji nego jučijer.

Netko dvaput lagano pokuca na vrata pa ih odškrine i promoli glavu. Kapo je bio u svojim četrdesetima, niska rasta, mršav i vječno promukla glasa. "Barba?" – tiho priupita, pa ne dobivši odgovor zakašlje reda radi

⁴ bunika – biljka, raste kao korov na zapuštenim mjestima, nazubljenih je listova, žučkastih cvjetova, izaziva halucinacije i delirij

⁵ istra (istrti) – obrisao, obrisati

i zatim gotovo šaptom prozbori; “Barba, stigli su. Da ga pošaljen guori?” Kako su mu ruke visjele niz stolicu, Barba nije ni osjetio da su utrnule. Pre-nuvši se iz polusna, dobro ih protrese pa kimne potvrdno prema vratima ne otvarajući oči; “E! Je, je, more.” Kapo promrmlja nešto za sebe i ode zatvorivši vrata. Koraci su mu odzvanjali hodnikom i strmim hrastovim stubištem sve do prizemlja, kada su sasvim isčezli u žamoru koji je dopirao iz tople samostanske kuhinje.

Blizanci su sjedili kraj kamina i iz drvenih zdjela trpali u sebe ostatke zečevine, prokuhane u umaku od trava i vina. Za dugim uskim stolom Marko je točio sebi i Crnome samostansko vino iz male damižane za kojom se još uvijek vukla paučina iz podruma.

“Je to misno?”, upita Blasul, nakratko skrenuvši s teme, a komad kruha izleti mu iz usta.

“Vodije ni, i ne pitoj me žoč, jer ni moja briga. A ako ćeš lizati lijed⁶ – poj vonka”, odvratu mu Marko i nastavi započetu raspravu s Crnim. Pred njima su na stolu nožem bile urezane crte igre u kojoj je Crni vukao svoje ovce u obliku malih kamenčića, prema kući koju su čuvala dva Markova kamena vuka. Punih ustiju, Blasul je uvjeravao Crnog da Marko nije zaboravio pojesti njegovu ovcu, jer u tom bi slučaju Crni mogao izbaciti jednog vuka iz igre. U raspravu se uključio i Blaž, ali prekasno. “Ajde, da ste seli za stuo, nego mi duoli iz bonka⁷ govoriš ča se igro...ne more. Ajmo novu.” Marko se samo nasmije i lagano se s obje ruke odgurne od stola. Crni je već postavljao novu partiju, uvjeravajući ostale kako prethodna nije regularna. Tu i tamo, tek kad bi posegnuli za čašom, ispod oka bi nezainteresirano bacili pogled prema došljacima koji su bez riječi i pogleda uprta u drveni pod, sjedili na drugom kraju stola.

Nakon što je ušao, Kapo podigne obrve i nakrivi usne, a licem mu proleti grimasa tek nalik na smješak. “Imo još suhog mesa ako ste glodni...”, obrati se gostima pa krene prema loncu s umakom, ali Vexus samo odmahne; “Hvala najljepša. Možda kasnije.” Maleni se prozor zatrese nekoliko puta, a staklo samo što ne popusti naletu vjetra.

“Dobro. Kasnije.” Ponovi, pa sjedne nasuprot Upravitelja. Glas mu je zvučao poput mačke koja sita i u miru prede pokraj vatre; “Ovako, Ivan bi triba dojtj svaki čas. Čin dojde, pogledati će molu. Iza kužine je kamara sa dvi postelje, teple od zida komina”, pogledavši Jelenu, primakne joj se i šapne; “moreš tamo ostati s ditetun i počekati. Ivan će brzo”. Jelena istog trena ustane i zagrlj kćer, pa prođe pored stola skrivajući pogled. Zatim uđe u sobu i pažljivo zatvori vrata za sobom.

⁶ lijed – led

⁷ iz bonka (banak) – iz klupe, klupa

“A mi ajmo guori, Barba čeko”. Kapo rukom pozove prema izlazu.

“U redu, hvala”, kratko prozbori Vexus i zakopča svoj dugi crni plašt. Nesvjesno prstima prođe po kopči na kojoj se zasvijetli orlova glava s krunom. Osjeti da se naježio, ali ne od zime. Potom se držeći za rame, uz vidan napor obrati nezainteresiranoj četvorici u samostanskim mantijama; “Gospodo, želim Vam laku noć”, i blago se naklonivši, ode iz kuhinje.

Blaž korom kruha pomaže zdjelu, obriše rukavom nos pa sjedne za stol i natoči čašu crnog. “Ako me ki večeras još jedon put nazovije gospodinun... čoviče, da gospodin.”

“Jo san misli da in je zabronjeno navigati put ovog školja”, s ironijom u glasu primjeti Crni te otpije gutljaj. “Ste čuli ča? Ki je sve na brodu?”, pogleda Blaža i odigra potez provukavši kamen na liniju između dva vuka.

“Jo znon ka i ti.” Blaž se zagleda u prozor koji bi svako malo zadrhtao pred naletom vjetra.

Marko postavi vuka na upražnjeno mjesto koje je Crni oslobodio svojim potezom. “A je zno Barba?”

“Mislin da ne zno...možda večeras”.

Blasul zazviždi uz osmijeh pa metne prst na usta pokazujući prema susjednoj sobi. “Gospodo, ni preša.” Zavali se zatim u naslonjač u kutu pokraj vatre, potonuvši potpuno u bijelome krznu. “Imo don. Čuti ćemo.”

Igra je rasla u tišini. Kraj Markovog lakta skupilo se desetak izbačenih kamenčića. Crnog je i ovaj put napuštala sreća, ali se nije predavao. Blaž zijeve i rastegne ruke, a potom se pridigne i ubaci cjepanicu u vatru. Usput pokupi i praznu damižanu te je odloži u kut gdje mu se brat blizanac namjestio pospanog izraza lica. *Ča mu se dogodilo ženi? Si vidi kakova je došla, imo dobar žmorac.*⁸

Blasul se okrene na drugu stranu prema zidu. *A...da se je potepla*⁹. *Ne znon...ne izgledo mi baš svoja. Mepor*¹⁰ *je propuh u glovi i njemu i njoj...a i ča moreš očekiva od takovih. Jedino mi je žo diteta...*

Plamen u kaminu se razbudi, a kuhinjom prostruji hladan zrak. Četvorica pogledaju prema ulazu gdje se pojavi visok i snažan lik, noseći na leđima vreću prepunu riba. “Puna vrša, puna vrša je bila, a-ha...” Odloži je do vrata pa se pogrbljen okrene prema hodniku, krenuvši po ostatak.

⁸ žmorac – kvrga na glavi

⁹ potepla – spotaknula

¹⁰ mepor – vjerojatno

“Aj Ivane, molin te, zatvori ta vrotu. Ugasiti ćeš nan oganj. Aj, ka Boga te molin...aj!” Marko pojede i zadnju nadu Crnome izbacivši ga iz igre. “Oćemo zaminiti strone?”

“More. Ionako ne pontin kad san te zadnji put dobi sa ovcama.” Crni zavikne prema hodniku; “Ive, ajde! Tribaju te vamo!”

“Je, sa ćemo, sa!”. Pa unese još dvije kante od četrdesetak litara tučenog leda i jedan dio odmah ubaci u lonac nad vatrom. “A-ha, sa ćemo...aaaa...di je?”, upita zbunjeno gledajući nevinim pogledom oko sebe.

Blaž kimne prema susjednoj sobi. “A-ha, da, je, bravo, evo ga...sa ćemo, sa.” Dvometraš čija je fizička snaga bila obrnuto proporcionalna mentalnoj, odlučno zakorači pa otvori vrata, dobrano sagnuvši glavu pred nadvratnikom. Jelena se ustukne i prene, a srce joj preskoči kad se Ivanova figura odjednom stvori iznad nje i postelje na kojoj je ležalo dijete. “A-ha, dobra večer.” Ne sačekavši ni trenutka, klekne pored malene i šaptom izgovori nekoliko rečenica. Nakon toga, svoje široke dlanove postavi na njeno čelo i stomak. Sklopivši oči, lice mu postane smrtno ozbiljno, a tijelo mu zadrhti nekoliko puta. Jeleni se učini da je tako stajao čitavu vječnost. Zaledila se pokraj diva, ne shvaćajući što se zbiva. Stane razmišljati kako joj smrad ribe i znoja što ga je Ivan širio po sobi nikad nije bio odbojniji. U jednom trenutku pomisli kako je sve ovo velika pogreška. *Što ovaj luđak radi ovdje? Gdje je Božji čovjek kojeg je Barba obećao?! Gdje su trave, oblozi...?!* Kada se dijete na kraju trgnulo, ona naglo ustane s kreveta. “Vi niste...valjda, gdje je Ivan? Barba je rekao da Ivan može...”

“E da, Bog – ne jo. Je li, sa ćemo viti. Čeka ćemo ki koli don, a-ha...eto.”

“Čekati?” Jedva pustivši glas Jelena prozbori u nevjerici; “To je sve? Vi to nazivate...čekati ćemo?!”

“Čekati, je. Laku noć. Lipa molo. Bit će dobro, fala Bogu...”

Dugo je otvorenih ustiju nemoćno gledala u zatvorena vrata, sve dok je konačno umor nije savladao i prisilio da se zavuče u postelju pokraj svoje kćeri. Zagrlivši je, zaspala je istog trena, usnama joj dodirujući vlažno čelo.

* * *

“Prije svega, želim vam odati priznanje na pomoći koju ste bili spremni pružiti našoj kćeri. Zahvaljujući svom ocu, Jelena ima visoko mišljenje o vama, iako vas nikad nije sreła.” Vexus čvrsto stisne Barbinu ruku.

“Da”, Starac se na trenutak nasmiješi ispod dugih sijedih brkova, “Toma je bio sanjar, zarobljen lancima prisege u krutim slovima zakona. Tako je barem o sebi često govorio. Međutim, kad god je zatrebalo – a meni je najčešće trebao noću, uvijek je bio na usluzi. Da, pa dobro, sjednimo.” Na Barbin znak Kapo pojača plamen u uljenici i postavi komad papira s perom i tintom na mjesto namjenjeno Upravitelju, a zatim ih u tišini napusti. Domaćin i njegov gost sjednu nasuprot jedan drugome. “Možda bi Ivan mogao pregledati o čemu se radi”, Barba prstom pokaže na Upraviteljevo rame, “ili ste samo nervozni i umorni od puta?”

“Mislim da neće biti potrebno, samo uspomena na žurbu kojom smo bili prisiljeni napustiti naše luke.” Vexusovi pokušaji da masiranjem ramena zauzastavi tupu bol nisu imali mnogo uspjeha.

“Žurba, e.” Barba se iskašlje tako da čitava dvorana zazvoni hrapavim, neugodnim zvukom, a potom zatvori svoj dnevnik i uzdahne. “Žuri li se netko za vama?” Pogleda Upravitelja s izrazom lica s kojeg se moglo pročitati da zna odgovor. Vexus skupi ramena i zavrti glavom kao da ne vjeruje kakva ga je sudbina zadesila. “Cijenim da je ta mogućnost vjerojatna, nažalost.”

“Da, nažalost. Morat ću vas zamoliti i za popis putnika. Prema uzajamno prihvaćenom pomorskom pravu...” Barba se zaustavi i osmijehne, “...ma, ja sam zadnji koji bi trebao drugog prozivati na račun prava, ali...”

“Znam, znam, vjerujem da biste me isto zamolili i da takve stvari nisu uobičajene.” Vexus se nevoljko zagleda u papir pred sobom. “Ispričavam se što vas prekidam i u potpunosti vas razumijem. Ali kao što vam je poznato, mnogi od njih ne žele stupiti nogom na ovo kopno. Neki od straha za vlastiti život, neki zbog svojih uvjerenja.” Ustane i odšeta prema prozoru pa nastavi; “Ovo je neugodnije čak i od saslušanja našeg zadnjeg vojnog guvernera s ovog prostora. Njegove priče o Svetom Jurju bile su na granici pameti i dobrog ukusa, a reakcije nadležnih – složit ćete se sa mnom, nadasve prekomjerne. Naime, nisam ni sumnjao da sve učinjeno kad-tad dođe na naplatu. Problem je dakako, cijena. Kao i uvijek, zar ne?”

Barba je šutio. Tu i tamo usput bi pogladio brkove. Vexus nastavi: “Ako vam dam popis, možete li garantirati mome Vijeću, to jest grofovima i njihovim obiteljima sigurnost dok se ne riješi situacija oko moje kćeri?”

“Sigurnost?”

“Upravo.” Okrene se u stavu mirno i pokuša nastaviti u ozbiljnom tonu: “Otići ćemo kao da nikad nismo ni bili tu, zahvalni na pomoći, bez nepotrebno uzavrelih strasti.” Ni sam se nije mogao načuditi strepnji koja mu je u

glasu gušila odlučnost, dok se čitava njegova izjava – bio je duboko uvjeren – svela na obično moljakanje, neprimjereno tituli i funkciji koju obnaša.

Barba je izgledao kao da ga sve to i ne uzbuđuje previše. “Imena. Trebaju mi imena. Pomoć za vašu kćer bila je bezuvjetna. Učinio bi to i za svog najljucjeg neprijatelja, a vi niste taj.” Zatim se nagne naprijed i podigne gustu sjedu obrvu: “No...niste ni daleko od njega. Ili njih...shvaćate? Kakogod, uplovili ste u našu valu, stoga ostavljam mogućnost da mi ih do sutra predvečer navedete. Nakon toga će na red doći ostalo.”

Nekoliko trenutaka s prvim čovjekom Carstva, Barbu je učinilo budnijim, mudrijim i čvršćim no što se mogao nadati. Izgleda da mu je trebao izazov. Valjda su ga dani provedeni na kopnu umrtvili i prekrili sjetom, jer svaki korak puta kroz ovaj kraj prizivao je uspomene iz mladosti koje su nudile samo more boli i tek pokoju голу hrid, na kojoj je mogao pronaći mir. Ugodno je iznenadio samoga sebe. Osjeti kako mu snaga i odvažnost iznova iskrene na zalasku jednog dugog, morskim vjetrovima išibanog života. Za neke krijumčar i pirat, za druge ubojica i heretik, zadnjih se godina sklanjao od svih koji su ga mogli dovesti u vezu s Mistom i Dvorom. Okajavanje prošlosti gasilo ga je iznutra, stvarajući svakim novim jutrom svježije sjene na duši.

Zvonimire, to je tako u životu. Oni talenti koji iznenada zaspu kroz udarce što ih donosi život, jednako tako i ožive kad im se najmanje nadaš. Život uvijek vodi nas. Iluzija je da mi upravljamo njime. Naše su samo odluke o mogućnostima. Kroz njih tek povremeno usmjerimo svoj put, nikako i čitav život. Ali, u tome se i krije ljepota. Zvonimire. Kod izbora. Da ostanemo ljudi. Barbi mjesec obasja lice, a on nakratko otplovi do sučevih odaja i opuštenih razgovora uz kasnu berbu s padina Sinulaya.

Toma, moja savjest nakon šestog žmula bevonde...poče si me vata i nasuho, prijatelju moj. Samo si me ti imenun zvo. Samo ti, i moja golubica... Kad bi Toma zalutao u Barbine misli, najčešće je dolazio odmah nakon Marije. Ona ustvari, nije nikad ni otišla. Pred sumrak, kada um vapi za spokojem, bila mu je gotovo opipljivo stvarna. Žena i prijatelj. Ni me ubilo zadnjih pet godin, a glove mi ni došlo ni svih ovih četrdesijet bez tebe... Neće ni ova nuoč.

Prenuvši se iz sjećanja, poželi se ispričati gostu, jer mu se učini da je prošlo više vremena no što uistinu jest. Međutim, kako je i Upravitelj očito sa sobom nosio breme svojih briga, shvati da nije jedini koji kopa po uspomenu. Starac se osmjehne samome sebi, a onda se gostu obrati mirnim glasom, u kom se dalo naslutiti i zrno znatiželje: “Volio bih čuti kako ste se uopće našli u ovoj situaciji?” Gestom dadne znak Vexusu da sjedne i da se opusti. “Noć je duga, imamo vremena.”